

בס"ד. פורים (מאמר ב') ה'תשי"ג*

על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפורי, וע"פ הידוע ששמו של כל דבר מורה על ענינו, מוכן, דזה שקראו לימים האלה פורים על שם הפור הוא לפי שעיקר היו"ט דפורים הוא הגורל (פור הוא הגורל³). וצריך להבין (כמו שמדייק בתו"א ד"ה זה⁴), דלכאורה, הרי לא זה הי' [עיקר⁵] הנס. ולהוסיף, דהגורל שהפיל המן (לא רק שלא זה הי' הנס, אלא אדרבה) הי' חלק מהגזירה [ובלשון המגילה⁶ הפיל פור הוא הגורל להומם ולאבדם], ומזה שימים אלה נקראים בשם פורים על שם הפור, משמע שזה (הגורל) הוא עיקר הנס דפורים, ועד שהנס נקרא על שם זה. ולכאורה הי' אפשר לבאר ע"פ מה שאיתא בגמרא⁷ דכשנפל הפור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא הי' יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד. ועפ"ז הי' אפשר לומר, דזה שימים האלה נקראים על שם הפור הוא לפי שהנס דפורים הי' זה שנפל הפור בחודש אדר, החודש שבו נולד משה מושיען של ישראל. אבל ביאור זה עצ"ע, כי מזה שהיור"ט נקרא פורים על שם הפור, משמע, שהשייכות דהנס לפור היא (לא רק לזה שנפל הפור בחודש אדר, אלא גם) לענין הפור עצמו. ואדרבה, עיקר הנס הי' מצד הפור הוא הגורל. דגורל הוא ענין נעלה ביותר, שמזה נמשך הנס. וזה שנפל הגורל על חודש אדר שבו נולד מושיען של ישראל הוא (כמו כל הענינים שהיו בהנס דפורים, שהם) תוצאה מעיקר ענינו, פורים על שם הפור.

(* יצא לאור בקונטרס פורים — תנש"א, "לקראת ימי הפורים הבעל"ט .. יא אדר, שנת ה'תנש"א". אמירת מאמר זה — "המאמר השני" שנאמר בהתוועדות דפורים בשנה ההיא" — "היתה קשורה, כנראה, עם המאורעות שאירעו בתקופה ההיא עד למפלתו של המושל דמדינה ההיא שהי' צורר ישראל, כפי שהבינו בשעתו מהסיפור שסיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א** — כהקדמה ובסמיכות לאמירת מאמר זה — ע"ד הוראת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בתקופת המהפיכה לאחר מפלתו של הקיסר".

- (1) אסתר ט, כו.
- (2) ראה שעהיוה"א פ"א. תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד) סימן א' (אגרות-קודש ח"א ס"ע רפח ואילך).
- (3) אסתר ג, ז. ט, כד.
- (4) בהוספות קכב, א ואילך. וכן מדייק בד"ה זה באוה"ת מג"א (קה"ת, תש"נ) ע' קצד. [ד"ה הנ"ל שבתו"א ישנו גם (בשינויים) בסה"מ תקס"ח ח"א ע' פב ואילך. ועם הגהות וכו' — באוה"ת שם ע' קצז ואילך. שם ס"ע רכב ואילך].
- (5) כ"ה בתו"א, סה"מ תקס"ח ואוה"ת שם. ואולי אפ"ל, שגם זה שנפל הפור בחודש אדר, הוא נס (כדלקמן בפנים), ולכן מדייק שאין זה עיקר הנס.
- (6) ט, כד.
- (7) מגילה יג, ב.

(* נוסף על המאמר הראשון — ד"ה ויהי אומן את הדסה גו' (תורת מנחם — סה"מ תשי"ג ע' קא ואילך).
 (** בהשיחות — סל"ה (תורת מנחם — התוועדות ח"ח ע' 49).

(ב) **יובן** זה ע"פ המבואר בתו"א⁸ דפורים ויום הכפורים שייכים זל"ז⁹. דפירוש יום כפורים הוא כמו פורים [ויתירה מזו, דמזה שיום הכפורים הוא כפורים (בכ"ף הדמיון בלבד), מוכח, שפורים הוא נעלה יותר מיוהכ"פ¹⁰]. ומהשייכות דיוהכ"פ ופורים היא, שבשניהם הו"ע הגורל. דביוהכ"פ הפילו גורל על שני השעירים¹¹, וגם פורים הוא על שם הפור הוא הגורל. ועוד ענין בהשייכות דפורים ויוהכ"פ, ששניהם הם למעלה משם הו"י¹². דביוהכ"פ כתיב¹³ לפני הוי' תטהרו, למעלה מהו"י¹⁴. וגם בנוגע לפורים ידוע¹⁵ דהטעם שלא נזכר שם הוי' בכל מגילת אסתר¹⁶ הוא לפי שבפורים הוא גילוי אוא"ס שלמעלה מהו'.

וביאור השייכות דשני הענינים בהשוואה דיוהכ"פ ופורים [שבשניהם הו"ע הגורל, ושניהם הם למעלה משם הו"י¹⁷], יובן בהקדים דענין הגורל הוא למעלה מהשכל¹⁸. שהרי גורל הוא (בכלל¹⁹) בשני דברים שוים [וכמו שני השעירים דיוהכ"פ שהיו שוים במראה ובקומה ובדמים²⁰], דכאשר אחד מהם הוא טוב יותר,

(8) מג"א צב, ד. שם צה, סע"ד. הוספות קכא, א.

(9) ראה גם תקו"ז תכ"א (נז, ב) "פורים אתקריאת על שם יום הכפורים". ולכאורה, פירוש התקו"ז ופירוש התו"א שבהערה הבאה ש"כפורים" הוא כמו פורים, הם שני פירושים הפכים. דלפירוש התקו"ז שפורים נקרא על שם יום הכפורים — יוהכ"פ הוא למעלה מפורים, ולפירוש התו"א שיום הכפורים הוא כפורים (בכ"ף הדמיון בלבד) — פורים הוא למעלה מיוהכ"פ.

והנה בתקו"ז שם "פורים אתקריאת על שם יום הכפורים דעתידין לאתענגא בי' ולשינויי לי' מעינוי לעונג". ועפ"ז הי' אפ"ל (בדוחק עכ"פ), דמ"ש בתו"א שיוהכ"פ הוא כמו פורים — הוא בנוגע ליוהכ"פ כמו שהוא עכשיו (יום עינוי), ומ"ש בתקו"ז שיוהכ"פ הוא למעלה מפורים — הוא בנוגע ליוהכ"פ כמו שיהי' לע"ל דעתידין לאתענגא כו'. אבל, להביאור דלקמן ס"ד [שהגורל דיוהכ"פ הוא רק בנוגע לשני השעירים], וכן להביאור שבתורת שלום שבהערה 30, אין חילוק לכאורה בין יוהכ"פ עכשיו ליוהכ"פ לע"ל, וכמובן גם מזה שגם לע"ל יהי' נקרא בשם יום כפורים.

(10) תו"א שם קכא, א. ולהעיר מהדריעה (מדרש משלי פ"ט) שכל המועדים עתידים להבטל, גם יוהכ"פ, חוץ מפורים.

(11) אחרי טז, ח ואילך.

(12) אוה"ת ויצא רכה, א. מג"א ע' קפט. וראה גם אוה"ת תבוא שבהערה 17.

(13) אחרי טז, ל.

(14) לקו"ת אחרי כח, סע"ג. ר"ה נט, סע"ד. וראה גם אוה"ת שבהערה 12. ובכ"מ.

(15) תו"א מג"א ק, ב. קכא, רע"ג. ובכ"מ.

(16) ראה לקו"ש חכ"א ע' 201, ובהנסמן בהערות שם.

(17) ראה אוה"ת תבוא ע' תתשח "יוהכ"פ ופורים בחד דרגא, כי ביוהכ"פ לפני הוי' תטהרו, וכן בפורים פור הוא הגורל". דמזה משמע ש"לפני הוי"ו וגורל הם (בכללות) ענין אחד.

(18) תו"א מג"א (הוספות) קכא, א. שם קכג, ג. אוה"ת מג"א ע' כח. שם ע' סב ואילך. שם ע' קסד (בענין גורל דפורים). וראה גם אגה"ק סו"ז. ספר הליקוטים — דא"ח צ"צ ערך גורל. סה"מ תרס"ה ע' רו. תרפ"ח ע' קיז ואילך. ועוד.

(19) אבל שייך גם בדברים שאינם שוים — אף שאז מחייב השכל שצריך לבחור בזה שהוא טוב יותר — כי לפעמים מחליט שהרצון שלו יהי' לא כמו שהשכל מחייב אלא כמו שיפול הגורל. וראה תו"א מג"א קכג, ג' ש"מבטל הבחירה שע"פ הדעת אלא יתלה הדבר רק כמו שהוא יפיל הגורל גם שיהי' לנגד הדעת". וראה הערה הבאה.

(20) יומא סב, א (במשנה). רמב"ם הל' עבודת יוהכ"פ פ"ה הי"ד.

וזה שבדיעבד גם כשאינם שוים הם כשרים (יומא שם, רמב"ם שם), הוא — כי גם אז שייך ענין הגורל, כבהערה הקודמת. אלא שחזותן שיהיו שניהם שוין — כי גורל בכלל הוא בשוין.

אין מקום לגורל, ודוקא כששני הדברים הם שוים, כיון שמצד השכל א"א להכריע באיזה מהם לבחור, סומכים אז על הגורל שלמעלה מהשכל. ועד"ז הוא למעלה, דגורל הוא למעלה מהשתלשלות [דחכמה היא ראשית ההשתלשלות, וגורל שהוא למעלה מהחכמה הוא למעלה מהשתלשלות]. ועפ"ז, ההשוואה דפורים ויוהכ"פ, שבשניהם הו"ע הגורל, הוא — גילוי אוא"ס שלמעלה מהשתלשלות. וזהו הקשר דשני הענינים בההשוואה דיוהכ"פ ופורים, שבשניהם הו"ע הגורל ושניהם הם למעלה מהוי', כי הוי' הוא השתלשלות (יו"ד חכמה ה' בינה וכו'), וזה שיוהכ"פ ופורים הם למעלה מהוי' הוא שהגילוי דיוהכ"פ ודפורים הוא למעלה מהשתלשלות²¹, ענין הגורל.

ג) **והנה** ידוע²² במעלת הגורל, שהוא למעלה (לא רק מהשכל, אלא) גם מהרצון שלמעלה מהשכל. שהרי כשאדם מטיל גורל הוא מחליט דכמו שיפול הגורל כן יהי' רצונו. דמזה מוכח שהגורל מגיע בדרגא שלמעלה גם מהרצון, שלכן הרצון הוא כפי הגורל. ועד"ז הוא למעלה, דענין הגורל הוא כבעל הרצון שלמעלה מרצון. ועפ"ז יש לומר, שהקשר דשני הענינים בההשוואה דיוהכ"פ ופורים (שבשניהם הו"ע הגורל ושניהם הם למעלה מהוי') הוא, כי ההתחלה דשם הוי' היא הקוץ שעל היו"ד, שרומז על הרצון שלמעלה מחכמה²³, וזה שיוהכ"פ ופורים הם למעלה מהוי' (למעלה גם מהקוץ שעל היו"ד) הוא שביוהכ"פ ובפורים הוא המשכת וגילוי בחינת בעל הרצון (שלמעלה מרצון)²⁴, ענין גורל.

ד) **ועפ"ז** יש לבאר הקשר דשני הפירושים ביום הכפורים — שביום זה מתכפרים כל הענינים הבלתי רצויים (כפורים כפשוטו), ושיום זה הוא כמו פורים (שהדמיון דיוהכ"פ לפורים הוא שביוהכ"פ הפילו גורל, כמו פורים על שם הפור הוא הגורל) — כי שלימות הכפרה על הענינים שעשו היפך הרצון דתומ"צ הוא כשהמשכת הכפרה היא מאוא"ס בעל הרצון (שלמעלה מהרצון דתומ"צ)²⁵. וזהו הקשר דשני הפירושים ביום כפורים, דזה שיוהכ"פ הוא כמו פורים על שם הפור הוא הגורל, היינו שגם ביוהכ"פ הוא ההמשכה מבעל הרצון (דוגמת ההמשכה דפורים), הוא טעם וביאור על זה שהוא יום כפורים כפשוטו, שבו מתכפרים הענינים הבלתי רצויים. וזהו מה שהכפרה דפורים היא נעלית יותר מהכפרה דיוהכ"פ²⁶,

21 תו"א מג"א ק, ב.

22 שם קכא, א. אוה"ת מג"א ע' כח. קסד. קסז. קעא.

23 אגה"ת פ"ד (צד, ב).

24 ראה גם אוה"ת שם ע' כח "לפני הוי', למעלה מבחי' שם הוי', שהיו"ד הוא בחי' חכמה ורצון*, כ"א בחי' בעל הרצון".

25 ראה בארוכה לעיל ח"א ע' צג. וש"נ.

26 ראה גם סה"מ תרכ"ח ע' קי וסה"מ תרס"א ע' ריט, דיוהכ"פ אינו מכפר על הכל [דבעבר על כריתות ומיתות ב"ד, גמר כפרתו היא ע"י יסורים, וכשחילל את השם גמר כפרתו היא ע"י מיתה (יומא פו, א. רמב"ם הל' תשובה פ"א ה"ד)], ובימי הפורים, אף שהחטא שלהם הי' שנהגו מסעודתו של אותו רשע (מגילה יב,

דיוהכ"פ אינו מכפר אלא עם התשובה²⁷ והכפרה שהיתה לכל היהודים בימי הפורים, ה"ז יום שמחה²⁸, כי עיקר ענין הגורל (המשכת בחינת בעל הרצון) הוא בימי הפורים, דהימים עצמם נקראים בשם פורים על שם הפור, ולכן, הכפרה שהיתה בימי הפורים אין בה הגבלות²⁹, ויום הכפורים הוא כפורים³⁰ בכ"ף הדמיון בלבד, ואין יוהכ"פ מכפר אלא עם התשובה.

(ה) **וצריך** להבין, דלפי הנ"ל שע"י הפור הוא הגורל הוא המשכת אווא"ס בעל הרצון, שע"ז נתכפרו כל הענינים הבלתי רצויים, מה היתה סברתו של המן הרשע (שקטרג על היהודים)³¹ להפיל פור הוא הגורל. גם צריך להבין מ"ש על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, דהפור (בה"א הידיעה) קאי על הפור שנאמר לפנ"ז היינו הפור שהפיל המן, והרי הפור שהפיל המן הי' ענין בלתי רצוי ולמה נקראים ימים האלה פורים על שם פור זה. ונקודת הביאור בזה, שמצד הדרגא דהשתלשלות, כיון שבדרגא זו מעשה התחתונים תופס מקום, עיקר ההשפעה היא לישראל, לפי שישראל הם מקיימים תומ"צ, ואפילו אלו שהם היפך צדיקים הם מלאים מצוות כרמון³². וכמ"ש³³ השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל, שמצד בחינת שמים [שמים הוא שם מים³⁴, ומים הוא חכמה ראשית ההשתלשלות], נשפעים הברכות לישראל³⁵. וכיון שגם המן הרשע ידע שלאחרי כל הקטרוגים שקטרג על ישראל אין שום דמיון בינו ובין ישראל [שלכן, מצד הדרגא דהשתלשלות אין שייך שהמן הרשע ינצח ח"ו את ישראל שגם הפחותים שבהם מלאים מצוות כרמון], לכן הפיל פור הוא הגורל, דכיון שבהדרגא דלמעלה מהשתלשלות (גורל) אין מעשה התחתונים תופס מקום, והכל שוים שם, כחשיכה כאורה³⁶, לכן חשב שמצד דרגת הגורל שלמעלה מהשתלשלות יש מקום שהוא ינצח ח"ו את ישראל.

(א) שזה הי' חילול ש"ש בפרהסיא, מ"מ נתכפר להם גם זה. והחידוש שבפנים (ע"פ תו"א שבהערה 28) הוא, שגם בהעבירות שיוהכ"פ מכפר, יש מעלה בפורים לגבי יוהכ"פ.

27 ראה יומא פה, ב. רמב"ם שם ה"ג"ד. ולהעיר מתוספות ישנים יומא שם, שגם לדעת רבי "צריך תשובה לכפרה גמורה".

28 כן משמע בתו"א מג"א קכא, א.

29 בתו"א שם משמע שהכפרה בימי הפורים היתה ע"י המס"נ שלהם. ויש לומר, שעיקר הכפרה היתה מצד הגורל (המשכה מבעל הרצון), וזה שהוצרכו גם למס"נ — ראה לקמן ס"ט. ועצ"ע.

30 ולהעיר מסה"ש תורת שלום ע' 219, שגם בהגורל עצמו יש חילוק בין הגורל דיוהכ"פ והגורל דפורים. עיי"ש.

31 ראה ד"ה חייב אינש עטר"ת סוס"ג (סה"מ עטר"ת ע' שו), תרפ"א (תש"ח) סוס"ד (סה"מ תרפ"א ע' קצא. ה'תש"ח ע' 118). ד"ה בלילה ההוא ה'ש"ת (סה"מ ה'ש"ת ריש ע' 9). ובכ"מ.

32 עירובין יט, א. חגיגה בסופה.

33 תבוא כו, טו. וראה תו"א מקץ לה, א. סה"מ עטר"ת שם (ע' שה). ה'ש"ת שם (ע' 6).

34 חגיגה יב, א.

35 ויש לומר, דמ"ש "וברך את עמך את ישראל" הוא לרמז, שמצד בחינת "שמים" נשפעים הברכות גם לאלה שהם בחינת "עם" — דשם עם מורה על היפך השבחה (במדב"ר פ"כ, כג) — כי גם הם מלאים מצוות כרמון, כנ"ל בפנים.

36 תהלים קלט, יב.

ו) **ויש** לקשר זה עם המבואר במק"א³⁷ בענין אחשוורוש, דאחשוורוש הוא אחש ורוש³⁸. חש הוא מלשון שתיקה [כדאיתא בגמרא³⁹ מאי חשמל כו' עתים חשות עתים ממללות], והשתיקה דחש היא למעלה מדיבור⁴⁰, ע"ד מלה בסלע שתיקתא בתרי⁴¹. דשרש הדיבור הוא בחכמה⁴², ושתיקה היא בכתר שלמעלה מהחכמה, כמארז"ל⁴³ סיג לחכמה שתיקה⁴⁴, דסיג לחכמה (סיג מלשון גדר ומקיף) הוא הכתר שלמעלה מהחכמה. ויש לקשר זה עם מה דאיתא במדרש⁴⁵ שאחשוורוש זה הקב"ה שאחרית וראשית שלו⁴⁶, כי כתר הוא (בכלל) אור הסובב שלמעלה מהשתלשלות, דאור הסובב כולל אחרית וראשית בשוה, אחרית וראשית שלו⁴⁷.

ו) **וצריך** להבין, דבגמרא⁴⁸ איתא דאחשוורוש הוא על שם שהושחרו פניהם של ישראל בימיו, ואיך זה מתאים עם הפירוש שאחשוורוש הוא מי שאחרית וראשית שלו. והענין הוא, דהיא הנותנת. דכיון שמצד הסובב שלמעלה מהשתלשלות אור וחושך שוים לפניו (כנ"ל סעיף ה), לכן, מבחי' השתיקה (חש דאחשוורוש) שלמעלה מדיבור נשתלשל (ע"י ריבוי צמצומים וכו') השתיקה שלמטה מדיבור⁴⁹, שהאלקות הוא בהעלם (העלם כפשוטו שלמטה מגילוי), ועד להשתיקה דכרחל לפני גוזזי נאלמה⁵⁰, דלא רק שהאלקות אינו מאיר בגילוי אלא שגם הקליפה מסתרת על האלקות, קליפת נוגה שנקראת חש⁵¹, ועד שמתחברת עם גקה"ט, רוש⁵².

ז) **ויש** לומר, דהטעם על זה שהמן הפיל פור בכדי להגיע לבחינת הגורל שלמעלה מהשתלשלות, אף שאז [בימי אחשוורוש, גם קודם שהפיל פור] היתה ההנהגה מצד למעלה מהשתלשלות, הוא, לפי שבחינת הגורל הוא למעלה יותר גם מבחי' אחשוורוש מי שאחרית וראשית שלו. והענין הוא, דמזה עצמו שנקרא בשם אחשוורוש מי שאחרית וראשית שלו, מוכח, שגם לגבי' ישנם הענינים דאחרית

37 אוה"ת מג"א ס"ע כד ואילך.

38 כ"ה גם בתור"א מג"א (הוספות) קיח, א. אבל הביאור שם הוא באופן אחר.

39 חגיגה יג, סע"א ואילך.

40 ראה חגיגה שם (ריש ע"ב) "בשעה שהדיבור יוצא מפי הקב"ה חשות ובשעה שאין הדיבור יוצא מפי הקב"ה ממללות", שמוזכר מוכן שהשתיקה דחש היא למעלה מדיבור. וראה תור"א שבהערה 44.

41 מגילה יח, א.

42 אגה"ק ס"ה (קז, א).

43 אבות פ"ג מ"ג.

44 ראה גם תור"א לך לך (יב, סע"ב. שם, ד) בענין חש דחשמל שהו"ע סיג לחכמה שתיקה.

45 הובא במאור"א ע' א אות קפב. וראה גם מחיר יין להרמ"א עה"פ אסתר א, יב"ג, מרקאנטי יוצא כט, י ("באגדה אמרו"). ערכי הכינויים (לבעל סדר הדורות) ערך אחשוורוש.

46 להעיר מאוה"ת שמביא שם בחצע"ג (לפי הפירוש שאחשוורוש הוא אחש ורוש) שאחשוורוש הוא זה שאחרית וראשית שלו.

47 ראה סה"מ תרס"ט ס"ע קנד ואילך.

48 מגילה יא, א.

49 ראה אוה"ת מג"א ע' אב בענין ב' הבחינות דשתיקה (שלמעלה מדיבור ושלמטה מדיבור).

50 ישע"י נג, ז. וראה לקר"ת מסעי פט, ג.

51 ע"ח שער מ"ט (שער ק"ג) פ"ג.

52 אוה"ת שם (ע' ב).

וראשית⁴⁷, אלא שהם שויין לגביי. [ולהעיר ממ"ש⁵³ עשה משתה לכל שריו ועבדיו ואח"כ לכל העם הנמצאים בשושן, ומבואר בלקו"ת⁵⁴ שהגילוי שהי' לכל העם הי' למטה במדריגה מהגילוי שהי' לשריו ועבדיו. ולהוסיף, שגם בהגילוי שהי' לכל העם היו כו"כ חילוקי דרגות, הראוי לחצר לחצר הראוי לגינה לגינה הראוי לביתן לביתן⁵⁵. ויש לומר, שמצד בחי' ההשתלשלות, הגילוי הוא רק לשרים ועבדים, וזה שהי' הגילוי גם לכל העם (ועד לאלה שראויים רק לחצר) הוא לפי שהגילוי הי' מבחי' אחשוורוש שאחרית וראשית שלו. ומ"מ הגילוי להעם הי' למטה מהגילוי לשריו ועבדיו (וגם בהגילוי להעם היו כמה דרגות), כי זה שאחרית וראשית שלו הוא שלגבי' אחרית וראשית הם בשוה, אבל בנוגע להגילוי שלו בעולמות, בעולמות העליונים (ראשית) הוא בגילוי יותר מבעולמות התחתונים (אחרית)⁵⁶. משא"כ בבחינת הגורל אין מלכתחילה הענין דראשית ואחרית, כמובן מזה שהגורל הוא (בכלל) בשני דברים שוים (כנ"ל סעיף ב). וכמו שהוא בנוגע להענינים דראשית ואחרית (מעלה ומטה), עד"ז הוא בנוגע לקדושה וסט"א, שמצד הדרגא דאחשוורוש יש חילוק בין קדושה לסט"א, אלא שמצד הרוממות שלו אין זה תופס מקום (כ"כ), ולכן אפשר להיות יניקה גם לסט"א [ח"ש דק"ג ורוש דגקה"ט⁵⁷], ועד שתהי' התגברות הסט"א על הקדושה — הושחרו פניהם של ישראל⁵⁷ [וי"ל ע"ד שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך⁵⁸ (אף שהיא מלכלכת את ההיכל), כי מצד רוממותו של המלך אינו נותן לב להקפיד לגרשה⁵⁹], אבל לא להשמידם ח"ו. וכשביקש המן להשמיד את כל היהודים (ח"ו היל"ת) הפיל פור הוא הגורל⁶⁰, דכיון שבבחינת הגורל אין מלכתחילה חילוק בין קדושה לסט"א [ובפרט לפי המבואר לעיל (סעיף ג' וד')] שהגורל הוא לא רק למעלה מהשתלשלות אלא למעלה גם מהרצון דתומו"צ], לכן חשב שעיי"ז יוכל ח"ו להפיק את זממו.

ח) והנה כמו שגורל הוא למעלה מהשכל ולמעלה גם מהרצון, עד"ז הוא בנוגע לבחירה שהוא למעלה משכל ולמעלה גם מרצון. דכאשר שכלו מחייב שדבר זה ראוי לבחור בו, וגם כשהוא רוצה באיזה דבר (רצון שלמעלה מהשכל), הרי הוא מוכרח בזה ואין זה בחירה חפשית, ואמיתית ענין הבחירה הוא כשהבחירה שלו היא לא מצד השכל וגם לא מצד הרצון⁶¹, אלא שכך בוחר בבחירתו החפשית.

53) אסתר א, ג-ה.

54) שמע"צ צב, א — הובא באוה"ת מג"א ע' כז.

55) מגילה יב, א.

56) להעיר מהמשך תרס"ו ע' נה, "דעם היות דסוכ"ע הוא למעלה כמו למטה, מ"מ למטה הוא נמצא בהעלם ולמעלה מאיר בגילוי יותר".

57) ראה לעיל ס"ו.

58) משלי ל, כח.

59) סהמ"צ להצ"צ עז, ב. ובכ"מ.

60) אסתר ג, ו"ז.

ויש לומר דזהו מ"ש "בשנת שתים עשרה למלך אחשוורוש הפיל פור גו", דנוסף על "בשנת גו' למלך אחשוורוש" — "הפיל פור הוא הגורל גו".

61) ראה סה"מ ה'תש"ג ע' 24 דענין הבחירה הוא "שיכול לרצות ולא לרצות".

והחילוק בין גורל ובחירה הוא, דכשאדם עושה גורל ומחליט דכמו שיפול הגורל כן יהי רצונו, הרצון שלו הוא לא מצד האדם אלא מפני שכן נפל הגורל, ובחירה היא שהאדם הוא הבוחר. ומזה מובן, דבחירה היא למעלה מגורל. דגורל הוא הדרגא בנפש שהיא מוגדרת ומוכרחת בזה ששני הדברים הם שוים לגבה, וענין הבחירה הוא שאינו מוגדר ומוכרח באיזה דברים, כולל דברים שוים לגבי, וביכלתו לבחור במה שירצה.

יש לומר, דבבחירה ישנם שני הענינים. הדרגא דנפש שלמעלה משכל שלגבה שני הדברים הם בשוה — דרגת הגורל, וזה שהוא בוחר כמו שרוצה (הגם ששני הדברים הם שוים (לגבי)) הוא בא מעצם הנפש. וע"י הבחירה, ההמשכה מהעצם להדרגא דגורל (הדרגא שלגבה שני הדברים הם בשוה), גם הגורל (הגם שמצד עצמו אפשר להיות בשני האופנים) הוא כפי הבחירה. וע"ד מ"ש⁶² אתה תומך גורלי, שהקב"ה תומך את הגורל שיהי' כפי בחירת העצמות. וזהו מ"ש⁶³ יבחר לנו את נחלתינו את גאון יעקב גו', דביעקב כתיב⁶⁴ יעקב חבל נחלתו ותרגם אונקלוס יעקב עדב אחסנתי עדב הוא גורל⁶⁵, וענין יבחר גו' את גאון יעקב הוא⁶⁶, שגם בדרגת הגורל שלמעלה מהשתלשלות שהכל שוים שם, הבחירה היא בישראל דוקא.

ט) וזהו על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור, שנפילת הגורל למעלה היתה כפי כוונת ובחירת העצמות, דהגם שאח עשו ליעקב מ"מ ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי⁶⁷. דע"י המס"נ דישראל במשך כל השנה⁶⁸, דענין המס"נ הוא מעצם הנשמה, היינו מצד הבחירה דעצם הנשמה בהעצמות⁶⁹, ע"ז נמשך ונתגלה בחירת העצמות בישראל, וע"ז, גם הגורל דלמעלה הי' שליהודים יהי' אורה ושמחה וששון ויקר⁷⁰, ואת המן ואת בניו יתלו על העץ⁷¹. ומדייק הכתוב הפור בה"א

62 תהלים טז, ה.

63 שם מז, ה.

64 האזינו לב, ט.

65 ראה תרגום אחרי טז, ח. וראה גם ספרי האזינו שם "אין חבל אלא גורל". ובפירושו הראב"ע שם "חבל כמו גורל".

66 ולהעיר מאות"מ מג"א ע' סג.

67 מלאכי א, ב"ג.

68 ראה לקמן ע' פה. וש"נ.

69 בתניא ספ"ח "שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד". ומבואר במק"א (ראה לעיל ח"ב ע' מא) דכיון שמס"נ הוא גילוי היחידה שאין כנגדה לעו"ז (בבואה דבבואה לית לה), לכן המס"נ שלו הוא באופן שאינו יכול להיות נפרד ח"ו.

אבל מכיון שענין הבחירה הוא "עמוד התורה והמצוה" (רמב"ם הל' תשובה פ"ה ה"ג), והבחירה היא מעיקרי מעלת עבודת האדם (סה"מ תר"ס ע' ח ואילך) — צריך לומר (וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1340 ואילך ושם בהערה 14), דזה שמצד היחידה א"א להיות באופן אחר, אין זה שהיא מוכרחת בזה, אלא שהבחירה שלה בהעצמות היא השוללת שלא יהי' נתינת מקום ואפשרות להיות נפרד ח"ו ונע"ד "להחליפם באומה אחרת איני יכול" (פתיחתא דרות רבה ג. ובכ"מ) שזהו מצד הבחירה שהקב"ה בחר בישראל בבחירתו החפשית]. וראה לקו"ש ח"ט ע' 281 ואילך ובהערות שם.

70 אסתר ח, טז.

71 שם ז, יו"ד. ט, יד.

הידיעה שקאי על הפור שהפיל המן (כנ"ל סעיף ה), כי ע"י הנס דפורים נתגלה שגם הפור שהפיל המן הי' מלכתחילה בשביל הגילוי דבחירת העצמות בישראל. וזהו שנפל הפור בחודש אדר, החודש שבו נולד מושיען של ישראל, כי נפילת הפור מלכתחילה היתה בכדי שיתגלה שגם הפור עצמו, אף שיש בו מקום לשני הצדדים [ניתירה מזה שבחיצוניות הי' נראה שהפור הוא לטובתו של המן ועד שהיתה הגזירה], הפנימיות של הפור הי' גם מלכתחילה כפי בחירת העצמות, ואוהב את יעקב ואת עשו שנאתי.

ועד"ז הוא בנוגע להעץ אשר הכין לו⁷², לו לעצמו⁷³, דהטעם שעשה עץ גבוה חמישים אמה הוא⁷⁴ כי רצה להגיע לשער הנו"ן שלמעלה מהשתלשלות ששם הוא כחשיכה כאורה, והנס דפורים הי' שגם מצד הדרגא דלמעלה מהשתלשלות (גורל, שער הנו"ן) תלו את המן על העץ, ואז נתגלה שגם זה שהכין העץ מלכתחילה הי' לו, לעצמו.

וזהו ענין פורים, שבימי הפורים בכל שנה ושנה, נמשך שגם בדרגת הפור שלמעלה מהשתלשלות יהי' יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב גו' ומחה אמתה את זכר עמלק גו'⁷⁵, בגאולה השלימה בקרוב ממש.

(72) שם ו, ד.

(73) ראה מגילה טז, א ובפרש"י שם. וראה חדא"ג מהרש"א שם.

(74) סה"מ היש"ת ע' 9-10.

(75) בשלח יז, יד (קרה"ת דפורים).